

افق مبهم نظام چندلایه

در حال حاضر در صندوق‌های بازنشستگی ایران نظام چندلایه و به کارگیری آن بدون در نظر گرفتن الزامات مطرح شده است

سمیرا ابراهیمی: ادبیات اقتصادی امروز جهان نسبت به سال‌های گذشته با تغییرات زیادی مواجه شده است؛ به طور مثال برای مقابله با فقر یا تقسیم منابع ثروت، راهکارهای قدیمی که طالب تجمع تمام منابع در دست قدرت مرکزی و سپس تقسیم آن به صورت مساوی بود، دیده نمی‌شود. به جای این راهکارها، در اغلب کشورهای دنیا نظام تأمین اجتماعی برای حمایت از قشر کارگر و کارمند تدوین شده است. کارکرد نظام تأمین اجتماعی سنتی، به شکلی است که از دریافتی شاغلان، حقوق بازنشستگان را پرداخت می‌کند؛ اما به هم خوردن تقارن جمعیتی و عوامل دیگری مانند تورم و تفاوت هزینه‌های پرداخت و دریافت صندوق‌های بازنشستگی باعث شده است که روش‌های سنتی نظام‌های تأمین اجتماعی، کارایی خود را از دست بدهد. به همین علت در سال‌های اخیر، نظام حاکمیت شرکتی چندلایه به عنوان راه چاره برون‌رفت از بحران‌های تأمین اجتماعی مطرح شده است. از همین رو در گفت‌وگو با دکتر ابراهیم شیخ، به بررسی تفصیلی این نظام و نوع کارکرد و نوع کارکرد آن در نظام تأمین اجتماعی ایران پرداختیم.

❧ اخیراً نظام حاکمیت صندوق‌های بازنشستگی به صورت چندلایه مطرح می‌شود. این نظام با چه اصولی کار می‌کند؟

نظام تأمین اجتماعی چندلایه به دنبال این است که ریسک‌های مدیریت صندوق‌های بازنشستگی را که بر منابع بیمه‌شدگان وارد می‌کند، پوشش دهد. به عبارتی ما تعداد قابل‌توجهی از افرادی هستیم که بیمه سازمان تأمین اجتماعی شده‌ایم. هر ماه مبلغ قابل‌توجهی از حقوق

خود را با تقسیم بین کارگر و کارفرما در اختیار صندوق‌های بیمه‌ای قرار می‌دهیم. صندوق‌های بیمه‌ای موظفند این منابع را به گونه‌ای در اختیار صندوق‌های بیمه‌ای قرار دهند که حداکثر منافع را برای کسانی که منابع بیمه‌ای خود را در اختیار آنها می‌دهند، در نظر بگیرند و این موضوع باعث می‌شود که صندوق‌ها پایدار باشند و منافع کسانی که بیمه شده‌اند را حفظ کنند. اما واقعیت این است که این صندوق‌ها به دلیل بحران‌های متعددی که دارند از جمله سیاسی اداره‌شدن و عدم سرمایه‌گذاری‌های بهینه، گاهی مجبور به فاصله‌گرفتن از وظایف خود می‌شوند.

از جمله ریسک‌ها این است که اداره‌کنندگان این صندوق‌ها انگیزه بخش خصوصی را ندارند و باعث می‌شود افرادی که بیمه شدند و منابع خود را به این صندوق‌ها می‌دهند، بهره‌برداری بهینه از این صندوق‌ها نداشته باشند.

این موضوع باعث می‌شود بیمه‌شدگان نتوانند در بلندمدت از سودآوری این صندوق‌ها استفاده کنند و با خیال راحت منابع خود را به دست این صندوق‌ها بدهند. وقتی صندوق‌ها چندلایه می‌شود، این فرصت را مهیا می‌کند که منابع در اختیار نهادهای واسطی قرار بگیرد که این نهادهای واسط از این منابع استفاده کنند؛ به طور مثال این صندوق‌ها می‌توانند منابع خود را در اختیار بانک‌ها قرار دهند و ریسک سرمایه‌گذاری را به بانک‌ها منتقل کنند. به دلیل اینکه بانک‌ها، مراکز تخصصی سرمایه‌گذاری هستند و منابع قابل‌توجهی دارند. وقتی این کار را مدیریت می‌کنند، این ریسک‌ها را پوشش می‌دهند و پایداری بیشتری برای صندوق‌ها ایجاد می‌کنند. به خصوص که امکان نقدشوندگی زیادتری هم دارند، باعث می‌شود که در بحران‌ها، صندوق‌ها برای پرداخت بازنشستگان دچار ریسک نشوند و بتوانند از منابع نقدپذیرتر و بهتر استفاده کنند. این نظام‌های چندلایه تأمین اجتماعی کمک می‌کند که صندوق‌های تأمین اجتماعی بتوانند با بحران‌های اقتصادی به نحو احسن و با کمترین ضرر و زیان مواجه شوند.

در چندلایه شدن
نظام‌های تأمین
اجتماعی قرار
نیست که منابع
فقط به سمت
بانک‌ها برود.
بلکه باید پرتفوی
مناسبی تهیه شود.
این پرتفو می‌تواند
در بازار سرمایه
شکل بگیرد. در
واقع بازار سرمایه
که رونق پیدا
کند، تولید کشور
تقویت می‌شود؛
اما وضعیت فعلی
به صورتی است
که صندوق‌ها
منابعی ندارند
که به این موارد
اختصاص دهند.
اکنون صندوق‌ها
با تعداد زیادی
از شرکت‌های
غیربهره‌ور و
ورشکسته حقیقی
و واقعی و
مواجه هستند که
تأمین منابع این
شرکت‌ها برای
صندوق‌ها تبدیل
به یک دغدغه
اساسی شده
است.